

עוצם עין אחת | את הגבר השכיבה להתייבש במרפסת

רשמים מביקור בתערוכה החדשה של רותי הלבץ כהן

עוזי צור 28.07.2021 15:20

רותי הלבץ כהן, "פצצות יעופו מעל המלך העירום ולב כבד ייפול מטה", אוצר: אבי לובין, גלריית המדרשה תל אביב

יצירתה המונומנטלית והשברירית של רותי הלבץ כהן משתרעת על-פני כמעט שלושה עשורים. כשנפגשנו בחלל התערוכה הלבץ סיפרה שביצירתה נוכחות בדרך כלל רק נשים (לעתים זהותן המגדרית עמומה למתבונן). לתערוכה זו היא בראה במיוחד גבר שהוא מלך, וכך היא תיארה אותו במלים לאוצר התערוכה אבי לובין: "פצצות יעופו מעל המלך העירום ולב כבד ייפול מטה". כשגמרה ליצור את הגבר היא השכיבה אותו להתייבש במרפסת הפונה לגינה למשך הלילה, ובבוקר גילתה שמישהו מבני ביתה הפעיל את אוטומט הממטרות והזכר התבוסס לו בשלולית מים נקבית, וכך נידון גורלו של המלך שדהה ואיבד מכוחו לא להיכנס אל הרמון הנשים ההלביצי, וכל שנותר הוא תיאורו המילולי שנהפך לשם התערוכה, כמין טבור נוכח נעדר.

בטקסט המלווה את התערוכה הלבץ מדמה את מכבש היצירה לרוח אדירה המטלטלת וסוחפת אגדה ומציאות לכדי מהות אחת שבה נפגשים ומתפייסים רוחות המתים והחיים (חומר ורוח הנכבשים זה בזה), כמימד נוסף שהאמנית חושפת ביקום, שהוא לנגד עינינו ומשיק לגופנו אך יש צורך בעין הנוספת שלה, המביטה פנימה והחוצה בו בזמן, בחוש השביעי שלה, כדי לראות ולחוש את נשמות המתים שמסביבנו, רוחות נשיות הסובבות בעולם שבשליטה גברית והן זועמות ומגוננות לפי הצורך.

גם אין בהלבץ שום מרירות או טינה על שאיש כמעט לא ביקר בתערוכת היחיד הגדולה שהציגה במוזיאון תפן (אוצרת רותי אופק) מפאת הקורונה וסגירתו של המוזיאון לתמיד, או בתערוכת היחיד שלה בגלריה אום אל פחם מפאת הסגר. האופטימיות ומבוע היצירה דחפו אותה קדימה ליצור עבודות חדשות במיוחד לתערוכה בגלריית המדרשה.

המוטיב הנמשך לאורך יצירתה, הייחודי לה, הוא האופן שבו היא משילה את עור הגוף, העור הממשי, והנשל נהפך לעיקר, לזיכרון הגוף והדברים שחווה וחש בחייו הגוף הנשי. בקומה העליונה, כנגד אור היום הבא מהחלונות הפנורמיים עומדות בחלל הנשים שלה, שנבראו על-פני קלעים רחבים וקרומיים שהאור מפעפע בעדם, והם מדמים חלונות ויטראז'.

בקדמת החיזיון דמות עם גולגולת מפוחמת, תיבת צלעות שקופה, נטולת גפיים, שהלביץ משחירה על-פני ניירות שקופים, גוזרת ומדביקה על מרחב הקוליסה, ואז מלבישה אותה בשמלה ודרדה שאותה היא מציירת על-פני המצע עצמו באקספרסביות נמהרת. השמלה מסתיימת בסימן האינסוף (שאריה ארוך עשה בו שימוש ב"סירות האינסוף" שלו), ממנו מגיחים צמד דגים כתחליפי רגליים. גם הדגים מצוירים על ניירות שקופים שנגזרו והודבקו, והם נדמים לעלי סתיו, טעונים בסימבוליות של מין ומוות.

מעבר לעוצמה הפלסטית ולתמצות הרעיוני, יש משהו מוחלט בקומפוזיציה בעבודה זו. בעומק החיזיון יש כמה דמויות. האחת נדמית למלאכית שעלתה באש ונשאר ממנה ראשה הבובתי השרוף, כנפיים שקופות ועכורות, שמלת פעמון שרק רגל אחת מתנדנדת ממנה כענבל, כפפה בודדת, מחודדת אצבעות בתנועה מגונה, מודבקת על הבטן כתמרור אזהרה, וסרטים מפוחמים מסתלסלים מראשה אל הקרקעית כרצועות תפילין, אוד מוצל מאש הבערה הפנימית.

עבודה אחרת מוהלת חושניות לירית ואנרגיה אלימה של גרפיטי. זו דמות שהשלד שלה נבצע לשניים באבחת גרזן לאחר שהופרה ברית בין הבתרים שבין האדם לאל. הצוואר משתחל בין הבתרים כנחש שחור, גורר אחריו את מסת הראש השחורה שזוג עיניים חלולות ומצמיחות נפערות בה כנגד האור שמאחור. על עצמות אחת הזרועות עדיין תלוי בשר מדמם. ומתיבת הלב הפרוצה משתלשל שרשור הנשמה העוזבת את הגוף המחולל. לכל אלה הולבשה חצאית אטומה המטויחת אל הקוליסה בחומריות סמיכה וברוטלית, מדגישה ומעצימה את השירה העדינה של הפלג העליון.

מעניין גם להציץ אל צדן האחורי של העבודות, לשינוי שהן עוברות, מה גלוי ומה נאטם, מעט כתיאטרון צללים מהמזרח.

כנגד ה"וויטראז'ים" הללו הציבה האמנית בכניסה כיסא עץ קטן של ילדים ועליו, כבגד שהופשט והונח עליו מתוך הרגל, שרוע נשל של דמות נשית. האם זהו נשל דמות האם שהתרוקנה מתוכן, שאין חפץ בה, לאחר תום ייעודה הראשוני?

בקומת הכניסה עושה הלבִיץ שימוש הפוך באור היום הבא מהחלונות ומפנה אותו אל מפלי הדימויים שבעומק החלל, הזורמים מהתקרה לרצפה ולהפך. אלו הן רוחות רפאים שנמלטו מאגדות, טקסי מכשפות שחזיונותיהן שוזרים הומור שחור ומיתות משונות. ליצן מפויח מרובה רגליים שמנחיריו משתלשלות שרשרות קומיות של נקניקיות תלוי בין שפריריות, פרפרים וצרעות, הנושאים לב וקיבה שנעקרו מהגוף החי בידי עדת המכשפות שבתחתית החיזיון. השלד מרקד מולן, רוצה בחזרה את אבריו שתלשו ממנו.

בחיזיון אחר מתרחשת לכל אורכו הקעור תנועה אנכית, רציפה ומרווחת של סרטי דבק המשמשים לו כתשתית. זהו חומר גלם העובר לכל אורך יצירתה של הלבִיץ — סרט דבק לבן שעליו מודפס באדום ברצף "הלבִיץ ברוך בע"מ / בימ"ס לחומרי בניין" — שארית מבית מסחר של האב שהבת עושה בו שימוש. אב, שבiodעין או שלא בiodעין, נתן בידי בתו חלק מהכלים המשמשים אותה ביצירתה.

לאורחי המלון שהגלריה שוכנת בקומת הכניסה שלו, המגיעים אל פתחו במכוניות יוקרה וחולפים אדישים על־פני היצירות, הציבה הלבִיץ יצירה מפתיעה ושונה לחלוטין מיצירתה עד כה. אבן אניגמה. מין מצבה חצובה בקוביית שיש בדמות האות Z, שהיא סוף והתחלה. על הדופן העליונה נחרטו המלים "עד התו האחרון", ועל הדופן התחתונה, הנסתרת, נכתב "אוהב אותך", שבועת אהבה בשלוש שפות.

זוהי מצבה שהיא גם ספסל שאתה אמור לשבת עליו ולהתבונן בעבודות, אך משהו בקדושת האבן המסותתת בשלמות, ואולי יותר בקדושת המלים החרותות עליה, מונע ממך לשבת. עבודה זו היא חוליית קישור לשלב הבא בעשייתה של הלבִיץ, ויהיה מסקרן לראות איך יתרחש המהפך הזה ואיך הוא יכיל בקרבו את עברה.